

Přemysl Pitter

Olga Fierzová

Kdo zachraňuje jednu duši, zachraňuje celý svět.

*„Bez lásky, bez lidskosti, bez soucítění
člověka s člověkem nic neobstojí.“*

Přemysl Pitter, 1975

Přemysl Pitter (1895 – 1976)

Náleží mezi naše významné osobnosti 20. století. Sté výročí jeho narození v roce 1995 zařadilo generální shromáždění UNESCO mezi světová kulturní výročí. Jeho jméno bylo v období totality na indexu. Přispěla k tomu mimo jiné i nucená emigrace v srpnu 1951. Hrozilo mu zatčení a následná deportace do jáchymovských dolů.

Kdo byl Přemysl Pitter? Byl stoupencem demokracie, odpůrcem diktatur všech směrů a politických zaměření, zastáncem lidských práv, přesvědčeným pacifistou. Jeho humanismus byl propojený ekumenickými křesťanskými činy. Hlásil se k odkazu Mistra Jana Husa, Jana Amose Komenského, Tomáše Garrigue Masaryka a k české reformaci vůbec. Vážil si tradice cyrilometodějské a svatováclavské.

Přemysl Pitter byl pražský rodák. Vyučil se typografem a pobyl rok v Lipsku na grafické škole. Válku prožil jako rakouský voják na různých bojištích. Hrůzné zážitky způsobily jeho vnitřní duchovní přerod. Sám o tom říká: *„Po všech těch náhodách, které mi zachránily za války život, jsem došel k poznání, že můj život už nepatří mně, a tak jsem hledal, čemu ho mám věnovat“*. Náhodná četba povídek Lva Nikolajeviče Tolstého *Kde láska, tam i Bůh, Čím jsou lidé živi*, a jiné, které jsou uváděny biblickými citáty, Přemysla Pittra zasáhla. Ověřoval si správnost citátů v Bibli, která jej pak ovlivnila na celý život a určila jeho cestu ke křesťanství. Přemysl Pitter začal studovat na Husově bohoslovecké fakultě v Praze. Ale poválečné mravní a sociální problémy ho přivedly k tomu, aby se duší i tělem věnoval úkolům praktického křesťanství po vzoru Jana Milíče z Kroměříže, reformátora z doby Karla IV. V poválečné době to byly děti z dělnické čtvrti Žižkova, jejichž otcové padli nebo se nevrátili z legií a veškerá tíha výchovy a obživy ležela na bedrech matek. Ujímal se dětí, které se potulovaly po ulicích, a se svými přáteli pro ně pořádal v najatých restauračních sálech besídky a loutková představení. Sám o tom říkal: *„Byla to dřina, ale dřina radostná. Nezkušený, odborně*

neškolený, pustil jsem se s několika přáteli do díla, které bylo často nad naše síly. Dělati jsme chyby, ale z těch jsme se učili.“ Nevyhovující prostory pro práci s dětmi podnítily Přemysla Pittra k úvaze postavit budovu vhodnou pro tento účel. A tak se začal připravovat útulek Milíčův dům na Žižkově, pravzor družin pro školní děti. Z dobrovolných příspěvků přátel byl zakoupen pozemek a o Vánocích v roce 1933 byl otevřen denní útulek, který nazval jménem Milíčovým. Tady mělo na 200 dětí možnost smysluplně trávit čas po vyučování. K dispozici měly dílny, klubovny, čítárnu, tělocvičný sál, hudební síň, hřiště a záhony. Milíčův dům byl politicky a církevně nezávislý. Před 2. světovou válkou v něm našli útočiště i němečtí protifašističtí uprchlíci. Za 2. světové války měli zejména perzekvovaní Židé v Přemyslu Pittrovi ochránce a pomocníka. Židovské děti našly v Milíčově domě radostné dětské společenství, které jim bylo za války odpíráno. Nesměly navštěvovat školy ani žádná jiná dětská zařízení. V ozdravně, kterou v roce 1938 s pomocí svých přátel zbudoval v Mýtě u Rokycan, skrýval židovské děti. Tyto děti musely nakonec do koncentračních táborů, kde většina zahynula. Když se blížil konec 2. světové války, uvažoval Přemysl Pitter, jak pomoci dětem vracějícím se z koncentračních táborů. V květnu 1945 si vyžádal od revolučního výboru čtyři zkonfiskované zámky v jilovském okrese (Olešovice, Štířín, Lojovice, Kamenice) a se svými přáteli v nich zřídil zotavovny pro děti, pro které si jezdil do Terezína nebo které se z jiných táborů vracely. Posléze v těchto zámcích umístil děti německé, které velice strádaly v internačních táborech českých.

Byla jsem jedním z mnoha dětí, které prošly jeho láskyplnou výchovnou péčí v Milíčově domě. V porevolučních dnech v roce 1945 jsem jako mladá dívka přijala jeho výzvu pomoci dětem vracějícím se z koncentračních táborů. Po tři měsíce jsem pak ošetřovala s doktorem Voglem židovské a později německé děti v lékařském domě v Olešovicích. V roce 1946 mě strýček Přemysl přizval k výchovné činnosti v Milíčově domě, kde jsem setrvala více než 5 let až do nuceného odchodu všech výchovných pracovníků v březnu 1951. Bylo to nejkrásnější pracovní období v mém životě.

Příklad Přemysla Pittra, Olgy Fierzové a dalších byl pro mě vysokou školou lidskosti, lásky a úcty k dítěti a taktu k jeho osobnosti, ze které jsem čerpala po celou další profesní činnost.

Toto CD bylo vydáno k desátému výročí objevu planety, která byla pojmenována na počest Přemysla Pittra. Planetku objevil dne 23. září 1997 dr. Petr Pravec na hvězdárně v Ondřejově, základní označení je 1997 SA2. Pojmenována byla z iniciativy dr. Jiřího Grygara a dr. Kamila Hornocho.

Všichni, komu se dostane do ruky toto CD, pocítí krásu nejen Pittrových myšlenek a činů, ale uslyší skutečné autentické příběhy dětí, matek a celých rodin. Ať tyto kapitoly připomenou právě dnes, kdy ve světě zase zuří anebo hrozí další válečné konflikty, jak zhoubně působí nenávist a jak nesmírně trpí válkou matky a děti. Věříme, že vydání tohoto CD potěší nejen bývalé děti a spolupracovníky Přemysla Pittra a Olgy Fierzové, kteří tuto dobu prožili, ale všechny ostatní posluchače. Vše, co uslyšíte, je projevem lásky k dítěti a má nadčasovou platnost.

Přemysl Pitter žil zvraty své doby. Byl jejím bdělým současníkem. Sledoval, jak v srdci Evropy zmítané politickými a národnostními vášněmi, jsou nejvíce ohroženy děti. Jak se podivně střídaly skupiny dětí v Milíčově domě, v Mýtě i v zámcích! Tato zařízení jim zůstávala vždy otevřena: nejprve v době hospodářské krize dětem sociálně postiženým, v době nacismu smrtelně ohroženým židovským dětem, po válce dětem osvobozeným z koncentračních táborů a spolu s nimi také nelidsky internovaným dětem německým. Neohroženě čelil nevráživosti a nakonec i perzekuci ze strany totalitních systémů, nacistického i komunistického. Svoji celoživotní práci mezi dětmi hodnotí Přemysl Pitter pokorně a skromně slovy: „Prošlo našima rukama – či lépe naším srdcem – tisíce dětí. O některých vím, ostatní mi zmizely z dohledu. Nevyřešili jsme žádný hospodářský ani politický problém, nezabránili jsme dalším katastrofám. Byla naše snaha

marná?" My, Tvoje děti, Ti drahý strýčku odpovídáme: „Byl jsi oráčem, který připravoval kyprou půdu v našich duších, aby mohla přijmout zlatá zrnka pravdy, lásky a dobra, která jsi do ní zaséval. V mnohých z nás vzklíčila. Byl jsi nám příkladem křesťana, který křesťanství nejen hlásal, ale každý den svého života prací uskutečňoval a naplňoval. Byly to Tvoje židovské děti, které z lásky a vděčnosti v Tvé přítomnosti zasadily Tobě a později tetince Olze v Jeruzalémě strom v Aleji spravedlivých; rovněž tak německá vyznamenání byla Ti udělena z vděčnosti za statečnost při záchraně německých dětí. A konečně i u nás byl jsi po právu oceněn. Dne 28. října 1991 při příležitosti oslav vzniku samostatnosti Československého státu Ti byl udělen Řád T. G. Masaryka III. třídy in memoriam. S hlubokým dojetím jsem přijímala na Pražském hradě z rukou prezidenta Václava Havla toto vyznamenání v zastoupení všech žižkovských, židovských a německých dětí i spolupracovníků.“

Milíčův dům

Děti před zámkem Olešovice

Herna malých dětí v Milíčově domě

Pitter s chlapci na výletě

*„Pracovat s lidmi tak oddanými a plnými porozumění
bylo pro mne vždy velkou radostí a povzbuzením.
Bůh žehnej vašemu dobrému dílu.“*

Olga Fierzová, 1990

Olga Fierzová (1900 – 1990)

Olga Fierzová, ač cizinka, vstoupila do novodobých českých dějin významným způsobem. Pražský rodák, později švýcarský exulant Petr Lotar ji nazval „Švýcarka rodem, Češka srdcem i jazykem“. Osvojila si český jazyk v takové dokonalosti gramatické i vyjadřovací, že všichni, kdo jsme ji osobně znali, jsme ji velmi obdivovali. Její literární pozůstalost je obsahem nadčasová a v pedagogické oblasti stále inspirující. Přijala českou kulturu a především české reformační tradice. „Žila jsem v několika zemích, ale v dějinách žádného národa jsem nepoznala tolik duchovně velkých osobností jako tady...“ Život a dílo této nevšední ženy, nejbližší spolupracovnice Přemysla Pittra, vycházely z křesťanského základu. Oba sloužili bližnímu v nejkrásnějším smyslu tohoto slova, připraveni v neblahých zvratech minulého století stát na straně strádajících, ponižovaných, vyděděných, hladových a především nevinných dětí, kterým se snažili věnovat tu největší péči. Právem obdržela Olga Fierzová 28. října v roce 2000, v roce stého výročí svého narození, státní vyznamenání – medaili Za zásluhy o stát 1. stupně in memoriam.

Olga Fierzová se narodila 26. července 1900 ve švýcarském Badenu v kantonu Aargau, kde vyrůstala do svých 10 let. Potom se rodina z existenčních důvodů přestěhovala do belgického Bruselu. Zde Olga navštěvovala francouzské školy a posléze absolvovala učitelský ústav. Po návratu do původního domova zjistila, že belgický diplom na švýcarských veřejných školách neplatí. Proto přijala místo domácí učitelky v ženevské rodině a zároveň začala externě studovat na Pedagogickém institutu Jeana Jacquesa Rousseaua. Odtud se jí naskytla příležitost dostat místo učitelky francouzštiny v anglickém dívčím penzionátu nedaleko Londýna. Vadilo jí ovšem, že penzionát byl dostupný pouze pro děti z „lepší“ rodin. Jejím vzorem byl totiž švýcarský vychovatel a sociální reformátor Pestalozzi, který usiloval o kvalitní výchovu zejména chudých dětí založenou na lásce a víře. Něco takového Olga Fierzová hledala, ale zatím nenacházela.

Na této soukromé škole se dostala jako tlumočnice do styku se silným evropským pacifistickým Hnutím pro mezinárodní smír. Angličtí a němečtí představitelé Hnutí ji pozvali v roce 1926 jako tlumočnici na mezinárodní tábor Mírové školy do bavorského Oberammergau. Olga Fierzová pozvání přijala, aniž tušila osudový životní předěl, neboť z Československa se této Mírové školy účastnil Přemysl Pitter. Byl tehdy sekretářem české sekce tohoto hnutí. V příspěvku hovořil o neutěšených poměrech ve své poválečné vlasti. Mluvil o dětech pražského dělnického předměstí Žižkova, pro které on a jeho přátelé pořádají besídky, čímž je odvádějí od jejich života na ulici poznamenaného hrubostí, lhostejností a nedostatkem citu. Vyprávěl o mírovém smyslu této výchovné práce, opírající se o lásku a porozumění v duchu evangelia.

Po tomto prvním setkání s Přemyslem Pittrem a vzájemných rozhovorech přijala Olga Fierzová pozvání do Prahy, kde zjistila, že to, co Přemysl Pitter se svými přáteli uskutečňuje, je jí blízké. Za dva roky přesídlila do Prahy natrvalo, stala se jeho nejbližší a nejdůvěrnější spolupracovnicí a pomáhala uskutečňovat plány na stavbu Milíčova domu, jehož zprovoznění jí otevřelo široké pole působnosti. Rozpracovávala zde pedagogické výchovné plány, vedla účetnictví, agendu dětí i spolupracovníků. Na besídkách doprovázela společný zpěv na klavír nebo harmonium, publikovala své výchovné zkušenosti v člancích a příručkách. Od roku 1943 navštěvovala toto zařízení jako chovanka i Olga Havlová-Špíchalová. Svoji práci a přátele neopustila Olga Fierzová ani v kritické situaci naší země v roce 1939 v době německé okupace. Neuposlechla výzvy švýcarských úřadů k návratu z důvodu bezpečnosti, jako by tušila, že přijde doba, kdy její pomoci a statečnosti bude potřeba. Pomoc perzekvovaným Židům byla první akcí, kdy prokázala svoji statečnost. V noci Židům do bytů nosila spolu s Přemyslem Pittrem potraviny a vybavovala je na cestu do koncentračních táborů, kam svým dětem posílala také balíčky. Nepostradatelnou pomocnicí byla Přemyslu Pittrovi po válce při akci Zámky. Její jazykové schopnosti tvořily mosty

mezi židovskými a německými dětmi. Po nocích vyřizovala širokou cizojazyčnou korespondenci o ztracených a hledaných dětech a nezvěstných rodičích. Nezakládala tím švýcarská učitelka Fierzová a český humanista Pitter evropské porozumění a usmíření, po kterém dnes tolik voláme?

Olga Fierzová zůstala v Praze až do roku 1950. Do Švýcar ji povolal telegram; její sestra neočekávaně zemřela. Byl to pro ni odchod z Prahy navždy. Komunistický režim jí návrat odepřel. Poúnorová perzekuce donutila Přemysla Pittra opustit vlast a jeho útěk zorganizovala Olga Fierzová. Humanistická činnost Olgy Fierzové a Přemysla Pittra neustala ani v exilu. Prožili 10 let v péči o uprchlíky z komunistických zemí v táboře Valka u Norimberka. V roce 1962 se vrátili do Švýcarska, usídlili se v Affolternu am Albis. Po smrti Přemysla Pittra v roce 1976 pečovala Olga Fierzová o jeho duchovní odkaz, pořádala jeho archiv a dál vydávala Hovory s pisateli až do roku 1990. Nesmírně se těšila z politických změn, které se u nás udály v roce 1989. Z dálky pomáhala zorganizovat setkání tehdejších dětí a spolupracovníků na zámku Štiřín. Sama se již setkání v Čechách zúčastnit nemohla, ale poslala pozdravný magnetofonový záznam, ve kterém vyjádřila radost nad návratem demokracie v zemi, kterou si tak zamilovala. Druhý den ráno po setkání na Štiříně Olga Fierzová v Affolternu am Albis zemřela.

Práce s touto ženou byla pro mne velmi obohacující. V lednu 1990 jsme spolu připravovaly v Affolternu am Albis české vydání knížky autentických příběhů „*Dětské osudy z doby poválečné*“. Já jsem osudu vděčná za její výchovné působení v dětství a později za možnost pracovat vedle ní v Milíčově domě i ve švýcarském Affolternu.

Blanka Sedláčková

Letní tábor
Ozdravovna Mýto
1938

Kdo zachraňuje jednu duši, zachraňuje celý svět.

Z textů a projevů Přemysla Pittra a Olgy Fierzové, s využitím písemných i zvukových materiálů Archivu P. Pittra a O. Fierzové uložených v Pedagogickém muzeu J. A. Komenského v Praze (www.pmjak.cz), sestavila Hana Kofránková.

1. Podáme si ruce (beseda v Kamenici 1945), z dopisu O. Fierzové 1990_____	8:05
2. Život na zámcích začíná, Osvobozující pravda_____	12:39
3. Německé děti_____	10:15
4. Pittrovy zápasy, Příběh Adélky_____	8:14
5. Vánoční projev P. Pittra 28. 12. 1947_____	7:09
6. Život v exilu_____	6:41
7. Na vlnách RFE a BBC - úryvky z projevů P. Pittra 1953 - 1956_____	10:37
V nahrávce je využito motivů ze <i>Sonáty pro sólové cello op. 8 Zoltána Kodályho v interpretaci Miroslava Petráře</i>	
CELKOVÁ STOPÁŽ _____	63:42

Účinkují:

Hana Kofránková a Alfred Strejček

Autorka textu v tištěné příloze: Blanka Sedláčková

Zvukový mistr: Pavel Balcar, Studio Dlouhá s. r. o.

Grafické zpracování: Fineart

Režie: Hana Kofránková

Foto na titulní straně: revers medaile P. Pittra pro rok 1995 od akad. sochaře Michala Tomšeje

Vydáno ve spolupráci a s finanční podporou Nadačního fondu Přemysla Pittra a Olgy Fierzové

Vyrobila firma Digital media a AMOS 2007

Amos